

Så er det likevel noe(n) som stemmer – om valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen

Ikke-vestlige innvandrere har lavere valgdeltakelse sammenlignet med befolkningen i alt. Samtidig er det stor variasjon i valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, langt større variasjon enn blant dem uten innvandrerbakgrunn. Den samlede valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen er derfor mindre interessant, til det skjuler den for mange store og viktige forskjeller. I denne artikkelen viser vi blant annet at somaliske ungdommer har like høy valgdeltakelse som ungdom uten innvandrerbakgrunn, og at indiske ungdommer har langt høyere.

Lav valgdeltakelse blant de ikke-vestlige innvandrerne

Ikke-vestlige innvandrere har ved de tre stortingsvalgene vi har data fra, hatt 20-30 prosentpoeng lavere valgdeltakelse enn den vestlige innvandrerbefolkningen og befolkningen i alt. Forskjellene i valgdeltakelse mellom den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen og befolkningen i alt var minst i 1997, med en forskjell på 20 prosentpoeng og størst i 2001, med en forskjell på 30 prosentpoeng, se figur 1. I befolkningen i alt og i den vestlige innvandrerbefolkningen har valgdeltakelsen vært relativt stabil ved de tre valgene, mens det har vært noe større endringer i valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen.

Sammenlignet med stortingsvalget i 1997 var det en nedgang i valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere med 13 prosentpoeng i 2001, hvor bare 45 prosent brukte stemmeretten. Valgdeltakelsen tok seg noe opp i 2005 hvor 49 prosent stemte. Så store variasjoner kan skyldes både atferdsendringer og endringer i gruppens sammensetning.

Alder er viktig

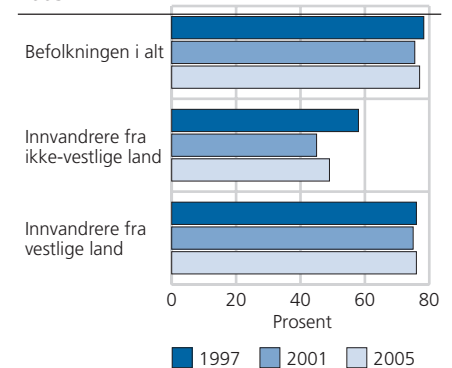
Ved siden av landbakgrunn er det størst variasjon i materialet når vi fordeler valgdeltakelsen på alder (figur 2). Den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen er svært ung, sammenligner vi med befolkningen i alt, finner vi for eksempel at 67 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne med norsk statsborgerskap er under 40 år. Tilsvarende andel for den stemmeberettigede befolkningen i alt er 50 prosent. Dette er en viktig faktor som er med å forklare at ikke-vestlige innvandrere har lavere valgdeltakelse sammenlignet med befolkningen i alt.

I figur 2 ser vi at valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen følger et tradisjonelt mønster med stigende valgdeltakelse med økende alder. Fra valgteorien kjenner vi at valgdeltakelsen gjerne følger en kurvlineær utvikling, med lavere valgdeltakelse for de aller eldste og de yngste og med høyest valgdeltakelse for de midt i livet (Aardal 2002). Å lage en inndeling for de aller eldste er vanskelig for gruppen av ikke-vestlige da det er svært få blant de ikke-vestlige innvandrerne som er eldre enn 60 år.

Vebjørn Aalandslid

Artikkelen bygger på en nylig utgitt rapport (Aalandslid 2006) som har analysert valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere ved de tre stortingsvalgene 1997, 2001 og 2005. Rapporten er skrevet på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID). Takk til Tove Bergseteren, Seksjon for befolkningsstatistikk, som har levert datagrunnlaget til artikkelen.

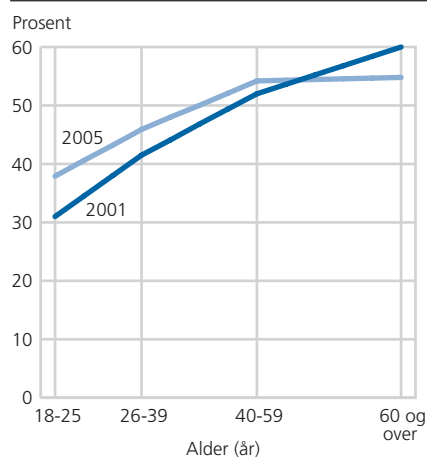
Figur 1. Valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn. 1997-2005

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

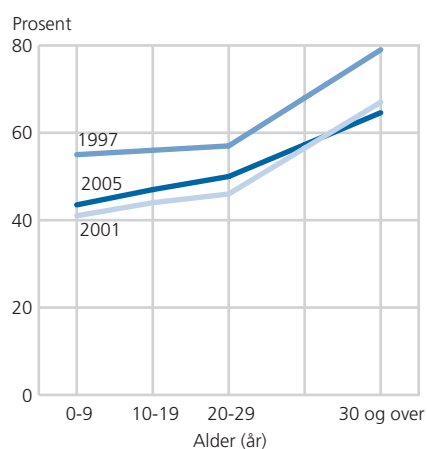
Vebjørn Aalandslid er rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for leveårsstatistikk (vebjorn.aalandslid@ssb.no).

Figur 2. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere, etter alder og år. 2001 og 2005

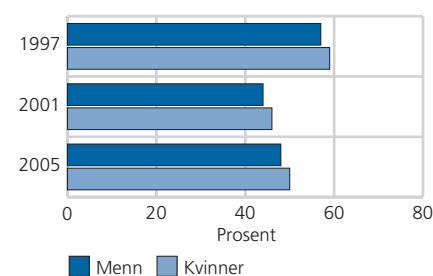
Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere, etter botid og år. 1997-2005

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 4. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere, etter kjønn og år. 1997-2005

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Valgdeltakelsen økte for alle aldersgrupper fra 2001 til 2005 med unntak av den aller eldste gruppa, 60 år og over. I den øvrige befolkningen har det lenge vært et fokus på en synkende deltakelse blant de yngste, gledelig nok kom den største økningen i valgdeltakelsen blant de ikke-vestlige innvandrere blant de aller yngste, som økte sin valgdeltakelse fra i overkant av 30 prosent til et nivå i underkant av 40 prosent. Her har vi ikke tilsvarende tall tilgjengelig for valget i 1997. Men vi har valgdeltakelsen for hele innvandrerbefolkningen i 1997, og ser vi isolert på de unge den gang (som vi jo har sett at stort sett har ikke-vestlig landbakgrunn), så finner vi at de unge i 1997 hadde en valgdeltakelse på 50 prosent. Nedgangen fra 1997 til 2001 var altså svært stor. Dette var nok ikke bare et uttrykk for lavere deltakelse blant de unge, men også en følge av at det kom til mange nye ikke-vestlige landgrupper. Høyest valgdeltakelse blant de unge med ikke-vestlig bakgrunn finner vi blant innvandrere fra India, Sri Lanka og Somalia.

Jo lengre botid – jo høyere deltakelse

Det samme bildet som viser seg når vi fordeler på alder, kommer også fram når vi fordeler de ikke-vestlige innvandrernes valgdeltakelse etter botid. Disse to variablene henger også nært sammen. Vi ser en klar nedgang fra 1997 til 2001 for alle grupper og en liten økning til 2005, også her med unntak av de med lengst botid hvor valgdeltakelsen synker ytterligere. Samtidig ser vi nå en antydning til en større “utspiling” av nivået for valgdeltakelsen. Inndelingene som figur 3 bygger på, gjør at store grupper av innvandrere samlet blir plassert i de to første gruppene (0-9 år og 10-19 år), samtidig som det er langt færre observasjoner for gruppen med lengst botid. Gruppen av ikke-vestlige innvandrere med lengst botid (30 år og over) er liten og utgjør bare vel 8 prosent av de stemmeberettigede ikke-vestlige innvandrere.

Gjennomgående er det slik at de som har lang botid har høyere valgdeltakelse enn dem med kort botid – dette er funn som blir bekreftet for alle valg. Dette stemmer for øvrig godt med en integrasjonshypotese, jo lenger man bor i et land, jo bedre tilpasser man seg landets politiske liv, og valgdeltakelsen stiger. Om vi sammenligner de tre valgene, har sammenhengen mellom botid og deltakelse blitt noe sterkere fra valg til valg. Forskjellen er likevel ikke større enn 7 prosentpoeng mellom gruppen med nest-lengst botid (20-29 år) og gruppen med kortest botid, som nok er mindre enn hva man kanskje skulle forvente. I gruppen med 20-29 års botid har det store flertallet også høy alder, da det bare er et fåtall etterkommere i denne kategorien.

Har innvandrerkvinner høyere valgdeltakelse enn innvandrer menn?

Ved valget i 2005 var forskjellen i valgdeltakelse mellom ikke-vestlige innvandrerkvinner og ikke-vestlige innvandrer menn 2 prosentpoeng. Den samme forskjellen fant vi også i 2001 og i 1997 (se figur 4). Blant innvandrere med vestlig bakgrunn var valgdeltakelsen identisk for kvinner og menn (noe den for øvrig har vært for alle stortingsvalg vi har tall fra), men på et høyere nivå, vel 30 prosentpoeng høyere enn for de med ikke-vestlig bakgrunn.

Flere kvinner enn menn stemte i hele innvandrerbefolkningen

Samtidig er kjønnssammensetningen i den stemmeberettigede vestlige innvandrerbefolkningen svært skjev, med 60 prosent kvinner mot 40 prosent menn. Kvinneoverskuddet er særlig stort blant de eldre, som også har høyere deltakelse enn de yngre. Når vi viser valgdeltakelsen i hele innvandrerbefolkningen fordelt på kjønn, trekker de eldre vestlige innvandrerkvinnene opp gjennomsnittet for alle kvinner i innvandrerbefolkningen. Det er derfor viktig

å være oppmerksom på at dette gjennomsnittet skjuler store forskjeller i deltakelse, spesielt når vi fordeler på landbakgrunn.

Forskjellen i valgdeltakelse mellom ikke-vestlige innvandrerkvinner og ikke-vestlige innvandrer menn var på 2 prosentpoeng, den samme forskjellen fant vi også i 2001 og i 1997. Dette skyldes delvis at kvinner som har kommet som familieinnvandrede til menn i Norge uten innvandrerbakgrunn, har vist seg å ha høyere valgdeltakelse enn menn fra de samme landene. For to ikke-vestlige landgrupper, India og Pakistan, har menn hatt høyere valgdeltakelse enn kvinner i alle de tre valgene vi har tall fra.

Kvinner fra Sri Lanka har høyest valgdeltakelse blant de ikke-vestlige

Kvinner med bakgrunn fra Sri Lanka har høyest deltakelse av de ikke-vestlige kvinnene i utvalget, med nær 70 prosent valgdeltakelse. Innvandrerkvinnene fra Sri Lanka har også høyere valgdeltakelse enn kvinner fra vestlige land som USA og Storbritannia. Lavest valgdeltakelse blant kvinnene har innvandrere fra Serbia og Montenegro med 30 prosent. Både Sri Lanka og Serbia og Montenegro utmerket seg med henholdsvis høy og lav valgdeltakelse for både kvinner og menn. Kvinner fra Sri Lanka hadde en valgdeltakelse på 69 prosent, bare 9 prosentpoeng lavere enn for kvinner i befolkningen i alt, og blant de eldste kvinnene fra Sri Lanka (i aldersgruppen 60 år og over) deltok 79 prosent, en andel som er høyere enn valgdeltakelsen for befolkningen i alt. I motsatt ende av skalaen finner vi kvinner fra Serbia og Montenegro som hadde en valgdeltakelse på 30 prosent, hele 48 prosentpoeng lavere enn kvinner i befolkningen i alt.

For bare to landgrupper har menn hatt høyere valgdeltakelse enn kvinner ved alle tre valg, dette gjelder innvandrere fra India og Pakistan, prosentdifferansen har vært størst mellom indiske menn og indiske kvinner.

Somaliske ungdommer med høy deltakelse

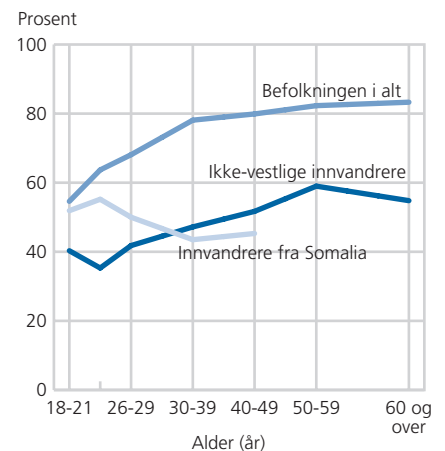
Innvandrerungdom fra Somalia bør trekkes fram spesielt da dette er den eneste store gruppen hvor ungdommen har høyere valgdeltakelse enn de voksne, og valgdeltakelsen er nær like høy som for ungdommer uten innvandrerbakgrunn. Som nevnt ovenfor, så samvarierer valgdeltakelse og alder sterkt – hovedregelen er at valgdeltakelsen øker med stigende alder. For somaliere med norsk statsborgerskap virker det å være omvendt. Gruppen 18-25 år har en klart høyere valgdeltakelse enn de som kommer i de etterfølgende aldersintervallene. For de aller eldste har vi ikke mange nok i utvalget til å kunne si noe om deres deltakelse.

Om vi sammenligner denne gruppen med befolkningen i alt i samme aldersintervall, finner vi at somaliske ungdommer har om lag den samme valgdeltakelsen som de uten innvandrerbakgrunn og klart høyere valgdeltakelse enn andre unge ikke-vestlige innvandrere. Blant somalierer stemte 52 prosent i gruppen 18-21 år og 56 prosent i aldersgruppen 22-25 år. Tilsvarende tall for unge uten innvandrerbakgrunn var henholdsvis 55 prosent og 63 prosent ved stortingsvalget i 2005 (Aardal og Stavn 2006).

Flyktningene fra Balkan skårer lavt

Flyktninggruppene fra Balkan har lav valgdeltakelse. Serbia og Montenegro har som nevnt, lavest deltakelse av alle land med 32 prosent, Bosnia-Hercegovina har en valgdeltakelse på 40 prosent, mens Makedonia ligger på

Figur 5. Valgdeltakelse ved stortingsvalget i 2005, etter alder og landbakgrunn. Prosent

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Referanser

Aalandslid, Vebjørn (2006): *Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med ikke vestlig innvandrerbakgrunn ved Stortingsvalget 2005*, Rapport 2006/23, Statistisk sentralbyrå.

Aardal, Bernt (2002): «Demokrati og valgdeltakelse – en innføring og oversikt», Kapittel 1 i *Valgdeltakelse og lokaldemokrati* (Bernt Aardal red.). Kommuneforlaget.

Aardal, Bernt og Guro Stavn (2006): Enda flere skifter parti, *Samfunnsspeilet*, 3, 2006, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2006): Valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen <http://www.ssb.no/emner/00/01/10/stortingsvalg/arkiv/art-2006-02-16-01.html>

37 prosent. Sammenlignet med valget i 2001 har Bosnia-Hercegovina den største tilbakegangen (ned 9 prosentpoeng). Serbia og Montenegro går også noe tilbake (ned 4 prosentpoeng), Makedonia var ikke med i undersøkelsen i 2001. Innvandrere fra Serbia og Montenegro og Bosnia-Hercegovina går altså motsatt vei av de andre innvandrergruppene i Norge. Blant landgruppene i utvalget vårt har disse to den største nedgangen i valgdeltakelse. Bare tre andre landgrupper hadde tilbakegang sammenlignet med valget i 2001. Denne nedgangen i valgdeltakelse for innvandrere fra Balkan er uventet, blant annet sett i lys av særlig bosniernes sterke tilknytning til arbeidsmarkedet.

Kvinner fra Bosnia har interessant nok vesentlig høyere valgdeltakelse enn mennene med en forskjell på 14 prosentpoeng. Dette kan ikke forklares ut fra store forskjeller i alders- eller botidsmønster, da det ikke er nevneverdig skille mellom kjønnene på disse to variablene.

Serbia og Montenegro har med tiden blitt blant de største innvandrergruppene i Norge. Også ved siste valg i 2001 hadde innvandrere fra Serbia og Montenegro svært lav valgdeltakelse. Det går et skille mellom de første arbeidsinnvandrerne som kom på 1960-tallet som har en høy deltagelse på nær 60 prosent, og flyktningene som kom på 1990-tallet som har en valgdeltakelse lavere enn 30 prosent

Det er noe som stemmer

Ikke-vestlige innvandrere har lav valgdeltakelse. Ved stortingsvalget i 2005 stemte 49 prosent av de stemmeberettigede ikke-vestlige innvandrerne, mot 78 prosent i befolkningen i alt, en forskjell på nær 30 prosentpoeng. Samtidig er det stor variasjon i valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, langt større variasjon enn blant dem uten innvandrerbakgrunn. Som i befolkningen ellers varierer ikke-vestlige innvandreres deltagelse med alder, kjønn inntekt og utdanning, men i tillegg finner vi stor variasjon mellom de forskjellige landgruppene. Innvandrere fra Sri Lanka hadde en valgdeltakelse på 66 prosent, mens innvandrere fra Serbia og Montenegro hadde en valgdeltakelse på 32 prosent.

Somaliske ungdommer har høy valgdeltakelse. Bare ungdommer med indisk og srilankisk bakgrunn har høyere valgdeltakelse i utvalget. Ungdom med somalisk bakgrunn deltar i nær like stor grad som ungdommer uten innvandrerbakgrunn. Dette er særskilt interessant da somaliske ungdommer på andre viktige levekårsindikatorer har kommet dårligere ut enn gjennomsnittet for ikke-vestlige innvandrere. Dette er kanskje et forvarsel om en mer deltagende somalisk befolkning?

Data

Datakildene er manntallsundersøkelser gjennomført i forbindelse med Stortingsvalgene 1997, 2001 og 2005. Det har blitt brukt samme trekkemetode ved de tre valgene. Populasjonen i 2005, stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, utgjorde på det tidspunktet om lag 125 000 personer. Av disse ble det trukket et bruttoutvalg på nær 6 900 personer. Utvalget ble trukket stratifisert, med landbakgrunn som stratifiseringsvariabel.

Undersøkelsen er gjennomført på oppdrag av Arbeids og inkluderingsdepartementet (AID)

Hvem har stemmerett?

Hvem som har stemmerett bestemmes av valgloven § 3, jf. Grunnloven §§ 50 og 53 som setter opp følgende vilkår for stemmerett ved stortingsvalg:

- a) Manntallsført i kommunen
- b) Norske statsborgere, jf. lov om norsk riksborgerrett av 8. desember 1950
- c) Alder 18 år oppnådd senest i løpet av valgåret
- d) Norske statsborgere som har mer enn ti års registrert sammenhengende utenlandsopphold bak seg må søke om å bli manntallsført
- e) Stemmeretten må ikke være tapt, jf. Grunnloven § 53

Skifte av statsborgerskap

Etter lov om norsk riksborgerrett av 8. desember 1950 nr. 3 § 6 kan man bli norsk statsborger etter søknad etter sju års botid, dersom lovens øvrige krav også er oppfylt. Det innebærer at man er fylt 18 år, fyller lovens vandelskrav og ikke har vesentlig bidragsgjeld. I tillegg kreves det at søkeren løser seg fra annet statsborgerskap.

Hvem er innvandrere?

Fokus for denne undersøkelsen er norske statsborgere i innvandrerbefolkningen, innvandrerbefolkningen slik som SSB definerer den, består av personer med to utenlandsfødte foreldre: førstegenerasjonsinnvandrere som har innvandret til Norge, og personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet (av mange kalt *etterkommere*).

Vestlige innvandrere er innvandrere som har en landbakgrunn fra Vest-Europa (utenom Tyrkia), Nord-Amerika eller Oseania.

Ikke-vestlige innvandrere er innvandrere som har en landbakgrunn fra Asia med Tyrkia, Afrika, Sør og Mellom-Amerika og Øst-Europa.

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimalskilletegn	,